

Onderwerp: actualisatie duurzaamheidsbeleid

Aan het college van burgemeester
en wethouders van de gemeente Haren
Raadhuisplein 10
9751 AN Haren

Haren, 2 maart 2015

Geacht college,

Hierbij het advies van de MAR in zake het rapport "Actualisatie duurzaamheidsbeleid gemeente Haren". In uw adviesaanvraag vraagt u de MAR:

- Mee te denken over een nieuwe richting van het duurzaamheidsbeleid waarbij de ambitieuze doelstellingen uit het eerdere geformuleerde klimaatbeleid (Nota Klimaatbeleid 2009-2015) wilt loslaten.
- Mee te denken over de veranderende rol van de gemeente van initiatiefnemer naar stimulator.

Inleiding

In 2009 is een Nota Klimaatbeleid opgesteld. Deze nota is destijds geschreven om invulling te geven aan het klimaatakkoord dat tussen rijk en gemeenten in november 2007 is ondertekend.

In de Nota Klimaatbeleid zijn twee hoofddoelstellingen geformuleerd:

1. De gemeentelijke organisatie moet in 2015 klimaatneutraal zijn;
2. Haren moet in 2030 een klimaat neutrale gemeente zijn.

Tijdens de "Evaluatie & actualisatie van het klimaatbeleid" in 2011 werd reeds duidelijk dat met name de tweede doelstelling niet haalbaar is.

In 2014 is de uitvoering van het klimaatbeleid opnieuw geëvalueerd. De resultaten van die evaluatie zijn verwoord in een raadsbesluit (Raadsbesluit 2014-12, 27 maart 2014). Hieruit blijkt ten aanzien van de twee doelstellingen het volgende:

Doelstelling 1 (gemeente organisatie klimaatneutraal in 2015)

Op het gemeentehuis en op sportcentrum Scharlakenhof zijn totaal 61 zonnepanelen geplaatst. Daarnaast is in 2014, voor wat betreft de overige elektriciteitsvoorziening, voor 100% overstapt naar "Groene" energie van ENECO. Gas wordt om economische redenen nog niet "Groen" ingekocht. Er is gestart met het "verduurzamen" van het gemeentelijk wagenpark en dit zal structureel worden voortgezet.

Onduidelijk is in hoeverre (procentueel gezien) aan de gestelde doelstelling is voldaan. Ook is niet bekend hoe groen "Groene elektriciteit" daadwerkelijk is.

Doelstelling 2 (Haren klimaatneutraal in 2030)

Omdat al snel duidelijk werd dat de in 2009 gestelde doelstelling niet haalbaar is deze in 2011 reeds aangepast. De doelstelling in 2011 luidde: Het in 2030 behalen van een reductie van de CO₂-uitstoot van 25% ten opzichte van 2009.

In het raadsbesluit van 2014 wordt aangegeven dat de verwachting is dat deze doelstelling niet gehaald gaat worden.

Van klimaatbeleid naar duurzaamheidsbeleid

De afgelopen jaren is steeds duidelijker geworden dat er een transitie gaande is. We hebben het niet alleen maar meer over klimaatverandering maar steeds meer over duurzaamheid. Er komen initiatieven van onder af vanuit de samenleving. Voorbeelden hiervan zijn "Transition town Haren", Platform duurzaam Haren, repair café, verpakkingsvrije winkel).

Voor de gemeente een terechte reden om het niet meer alleen te hebben over een klimaatbeleid maar over een duurzaamheidsbeleid.

Actualisatie duurzaamheidsbeleid

In de nieuw opgestelde Nota Actualisatie duurzaamheidsbeleid wordt een poging ondernomen het beleid een andere richting op te krijgen.

In de **hoofdstukken 1 en 2** wordt ingegaan op de aanleiding van de actualisatie van het duurzaamheidsbeleid en in algemene termen gesproken over de "Duurzame transitie". Vervolgens wordt in **hoofdstuk 3** het gevoerde klimaatbeleid van de afgelopen 5 jaar nog even kort geëvalueerd. De belangrijkste bevindingen daarvan staan hierboven reeds genoemd.

Met de verduurzaming van het gemeentelijke wagenpark is gestart. Ook wordt er gesproken over de inkoop van duurzame dieselvervanger (GTL). Bekend is dat de productie van biodiesel soms concurreert met de voedselproductie in met name de armere landen en resulteert in grootschalige ontbossing met alle gevolgen van dien. Dan is het zaak de herkomst van de ingekochte diesel te kennen.

Nog wel even van belang is om stil te staan bij paragraaf 3.4 "Ontwikkelingen in de raad". Hierin worden drie genoemd waarvan er één is aangenomen en twee werden aangehouden.

1. Motie duurzaamheid d.d. 27 mei 2013

Voor het jaar 2016 is een bedrag van € 100.000,00 opgenomen in de meerjarenbegroting. Dit geldt dient te worden besteed aan energiebesparing bij woningen. Dit heeft betrekking op de nieuwbouw binnen het DHE deelgebied 5/6. Het is nog niet duidelijk hoe dit bedrag gaat bijdragen aan de energiebesparing van deze woningen.

2. Motie Zonnepanelen Transferium d.d. 6 november 2014

De gemeente heeft meegewerkt aan een subsidieaanvraag voor de realisatie van zonnepanelen op het transferium. Echter de subsidieaanvraag is door de initiatiefnemers ingetrokken wegens het ontbreken van een investeerder.

Wellicht liggen hier nog mogelijkheden voor andere investeerders. Zie verder ook het advies m.b.t. paragraaf 4.6 van de nota hieronder.

3. Motie natuur- en milieueducatie d.d. 6 november 2014

Een plan om natuur- en milieueducatie toe te voegen aan het lespakket op basisscholen in de gemeente werd opgesteld door het platform duurzaam Haren. Vanwege het belang van duurzaamheidseducatie en het feit dat scholen hier welwillend tegenover staan kan de gemeente dit initiatief zo veel mogelijk faciliteren en mogelijk deels financieel ondersteunen. Op dit punt kan het wel van belang zijn om hier de samenwerking met omliggende gemeente te gaan zoeken. Zie verder ook het advies m.b.t. paragraaf 4.3 van de nota hieronder.

Conclusies en aanbevelingen (paragraaf 3.4) naar aanleiding van de evaluatie zijn:

- De gestelde doelstellingen uit de Nota Klimaatbeleid zijn niet haalbaar gebleken;
- Gemeente heeft onvoldoende invloed en middelen om de doelstellingen wel te halen;
- Het reduceren van CO₂-uitstoot als doelstelling moet worden losgelaten;
- Het beleid meer richten op haalbare thema's die niet alleen gunstig zijn voor het milieu maar direct positieve gevolgen hebben voor de inwoners van Haren en tegelijkertijd economische perspectieven bieden.

In **hoofdstuk 4** wordt gepoogd een nieuwe richting aan het duurzaamheidsbeleid te geven. Dit doet de gemeente aan de hand van een duurzaamheidsboom. Ofschoon de MAR van mening is dat de introductie van de 'Boom' geen toegevoegde waarde heeft wordt hieronder door de MAR per thema geprobeerd een advies te geven.

De volgende thema's worden genoemd.

1. Gemeentelijke organisatie verder verduurzamen
2. Communicatie en duurzaamheid
3. Stimuleren duurzaamheid binnen onderwijs, sport, cultuur & welzijn
4. Stimuleren duurzaamheid gebouwde omgeving
5. Stimuleren duurzame energie
6. Meedenken in projecten CO₂ besparing
7. Duurzaam samenwerken
8. Deelnemen aan landelijke en regionale programma's
9. Inzetten op duurzame mobiliteit
10. Duurzame leefomgeving
11. Vooruitlopen op toekomstige ontwikkelingen

Ad. 1

Hier wordt aangegeven dat de gemeente verder wil met het verduurzamen van de eigen organisatie. Er wordt echter weinig concreet aangegeven hoe de gemeente dat wil gaan doen.

- Het verder verduurzamen van het eigen wagenpark moet uiteraard onverminderd doorgaan;
- Bewustwording eigen medewerkers gemeente. Dit is zeker belangrijk. Middels lunchpresentaties (bijvoorbeeld 1 maal per kwartaal) zou je als gemeente het duurzaamheidsbeleid regelmatig aan de orde kunnen stellen binnen de eigen organisatie. Daarnaast moet duurzaamheid een vast onderdeel zijn binnen uit te voeren projecten en aanbestedingen. Ook moet het thema verinnerlijkt worden in de andere gemeentelijke beleidsvelden.

Duurzaamheid speelt bij aanbestedingen van projecten en inkoop nog nauwelijks een rol. Gemeente is in VNG-verband verplichtingen aangegaan inzake duurzaam inkopen. Het is nu een kwestie van er voor zorgen dat deze onverminderd worden nagekomen en echt worden uitgevoerd.

Ter suggestie: De gemeente kan onderzoek doen naar de mogelijkheden van circulair inkopen. Als voorbeeld:

De gemeenten Amersfoort, Utrecht en Woerden en de provincie Utrecht hebben een samenwerkingsverband getekend. Hiermee hebben ze zich gecommitteerd aan de ambitie om in 2020 voor 10% van het inkoop budget circulair in te kopen. Welke mogelijkheden liggen er in Haren (samen met provincie en de Stad)?

Kijk ook eens op de site van MVO Nederland.

Een aanvullende suggestie om duurzaamheid binnen de gemeentelijke organisatie te verankeren.

Een 'aanjaagteam' instellen die ervoor zorgt dat duurzaamheid blijvend bij de gemeentelijke organisatie op de agenda staat. Dit team een stimulerende, signalerende en faciliterende rol geven. De leden van het team komen uit de verschillende geledingen binnen de organisatie en vervullen een ambassadeursfunctie voor duurzaamheid. Dit team komt een aantal keren per jaar bijeen en gaat over de volgende zaken:

- Toepassing afwegingskader duurzaamheid in projecten en in beleid gemeente.
- Signaleren van kansen en stimuleren en faciliteren van nieuwe duurzame initiatieven.
- Organiseren van acties, bijeenkomsten en cursussen m.b.t. duurzaamheid voor de gemeentelijke organisatie.

Ad. 2

Communicatie met de inwoners over wat de gemeente zelf doet op het gebied van duurzaamheid is belangrijk en kan via website gemeente en via de media (Harener Weekblad, Haren de Krant etc.).

Het probleem dat inwoners/bedrijven niet de juiste instanties en middelen weten te vinden zal bij een bepaald deel van de bevolking spelen. Voor dat dat deel van de inwoners kan de gemeente een rol spelen. Inwoners/bedrijven die daadwerkelijk geïnteresseerd zijn om in te zetten op het thema duurzaamheid we ze via de vele websites die hierover beschikbaar zijn hun weg wel te vinden. Ook worden er door bijvoorbeeld Transition Town Haren veel aan informatievoorziening gedaan.

Ad.3

Hier worden twee zaken aan de orde gesteld:

- Duurzaamheidseducatie
- Verduurzamen van schoolgebouwen, sportgebouwen etc.

Daar waar het gaat om schoolgebouwen kunnen deze twee natuurlijk prima hand in hand worden uitgevoerd. Voor het verduurzamen (het bijna-energie neutraal maken) van de schoolgebouwen en sportcomplexen zijn financiële middelen nodig. De vraag is of de gemeente hier de komende 15 jaar geld voor kan/gaat vrij maken. Uiteraard moet worden onderzocht welke technische maatregelen nodig zijn om deze gebouwen energie-neutraal te maken en hoe de benodigde aanpassingen kunnen worden gefinancierd.

Overigens lijkt een krappe € 400.000 voor de verduurzaming (lees: energie bijna-neutraal maken) van scholen/sportgebouwen hooguit een begin te kunnen zijn. Mogelijk dat genoemde cofinanciering mede gerelateerd kan worden aan toekomstige lagere energiekosten voor de schoolbesturen.

Tenslotte wordt nog opgemerkt dat het energiegebruik niet het enige duurzaamheidsaspect van (school)gebouwen is. Het gaat om een breed thema van duurzaam (ver)bouwen en onderhoud, waaronder ook materiaalgebruik.

Ad. 4

In het "Nationaal Plan bijna-energie neutrale gebouwen" wordt aangegeven dat vanaf 2018 alle nieuwe overheidsgebouwen en vanaf 2020 alle nieuwbouw "bijna-energie neutraal" moeten zijn. Welke EPC-norm daarvoor wordt gehanteerd is nog niet vastgesteld maar zeker is dat deze nabij 0 komt te liggen. Voor de woningbouw geldt vanaf 2015 al een EPC norm van 0,4.

Het is van belang dat de overheid hier haar voorbeeldfunctie uitoefent. Vandaar uit bezien lijkt het de MAR een realistische doelstelling (zowel technisch als financieel) om er als gemeente voor te zorgen dat de belangrijkste gebouwen (waaronder uiteraard het nog relatief nieuwe gemeentehuis) bijna-energie neutraal worden voor 2030. Dat dit iets anders is

dan klimaatneutraal mag duidelijk zijn. Inkoop van “Groene” stroom maakt een gebouw niet energie-neutraal.

Het stimuleren van duurzaamheid bij de bestaande woningen (isolatie, zonnepanelen, materiaal gebruik etc.) is lastig. De meeste inwoners van Haren zijn minder geïnteresseerd in duurzaamheid op het moment dat van hen zelf iets wordt verwacht. Gas, water en elektra zijn relatief goedkoop. Financiële prikkels helpen in dit geval.

Besef voorts dat Haren een relatief oude bevolking kent in grote/oude huizen. Die worden dan ook grotendeels aangepast als ze door nieuwe bewoners worden betrokken. Richt het stimuleringsbeleid met name op die nieuwe groep, dat heeft meer kans. Zoek uit hoe dat moet/zo effectief mogelijk zou kunnen.

Wat betreft duurzaam bouwen kan de gemeente nadrukkelijker eisen stellen aan gebruik van duurzame materialen en aandringen op gebruik van gerecycled materiaal uit de eigen regio. Zoals is gebeurd in een deel van het DHE gebied, het stellen van duurzaamheidscriteria bij het ontwerpen van buurtwijken (richting daken, scheiding hemelwater/afvalwater. Als het als mogelijkheid reëel wordt bijvoorbeeld ook het zuiveren van afvalwater ter plekke (moderne septictank?)). Ook hier mogelijkheden voor collectieve projecten op het punt van duurzaamheid stimuleren.

Zodra hiervoor juridische belemmeringen zijn weggenomen, zou onderzocht kunnen worden of een beleid waarbij de gemeentelijke belasting (OZB) gekoppeld wordt aan het energielabel wenselijk is. Sinds kort heeft elke woning een voorlopig energielabel. Woningen met een A label betalen de minste OZB en woningen met een G-label de hoogste. Ook hier zouden extra inkomsten uit kunnen worden gegenereerd welke weer kunnen worden

CO2 uitstoten is nu nog zo goed als gratis, maar de kans is groot dat dat gaat veranderen. In brede kring wordt gepleit voor het versterken van het emissiehandelssysteem (EMS) of het opleggen van uitstootbelastingen. Waar emissierechten nu ongeveer zeven euro per ton kosten, wordt geschat dat een prijs van boven de €50,- per ton pas echt effect zou hebben.

Als bedrijven fors moeten betalen voor hun uitstoot, heeft dat een groot effect op de winstgevendheid. Een aantal van hen is daarom al aan het 'oefenen', door de CO2-prijzen te verwerken in de boekhouding. Het beste Nederlandse voorbeeld daarvan is misschien wel de NS, een van de grootste stroomverbruikers van het land. De treinvervoerder vergelijkt in zijn jaarverslag de kosten van CO2-uitstoot door het elektriciteitsverbruik van treinen met de bespaarde uitstoot doordat mensen de auto laten staan. De CO2-kosten waren €59 miljoen, maar de besparing kwam neer op €60 miljoen. Het positieve resultaat was dus €1 miljoen. Die transparantie in emissiekosten en -baten leverde de NS bovendien de hoogste plaats in de [Transparantiebenchmark](#) en de Kristalprijs op.

Voorveel bedrijven zou het doorberekenen van CO2-prijzen en niet betaalde milieukosten dramatisch uitpakken. In plaats van winst zouden ze zware verliezen moeten rapporteren. Deze ondernemingen zijn vooralsnog minder openhartig over hun 'milieuwinst- en verliesrekening' dan de NS. Ze doen nog even alsof CO2-uitstoot voor altijd gratis blijft, maar ze kennen de quote van Milton Freedman: 'There is no such thing as a free lunch'.

gebruikt voor (subsidie aan) duurzaamheidsprojecten van woningbezitters.

Door de gemeente Groningen is de website www.groningenwoontslim.nl opgezet. Hierop is o.a. de actie 'winst uit je woning' te vinden. Wij willen graag wijzen op de kansen van dit initiatief. De actie is opgezet omdat veel mensen twifelen over isolatie, over het juiste materiaal of over de kosten. Door met een grote groep mensen gezamenlijk in te kopen en een gratis advies aan huis te bieden kan een goede prijs en kwaliteit worden gerealiseerd. Mogelijk dat Haren een vergelijkbare actie op touw kan zetten of misschien kan aansluiten bij Groningen.

Ad. 5

Door de provincie Groningen is door middel van een Zon-atlas aangegeven welke woningen geschikt zijn voor het plaatsen van zonnepanelen. Hieruit blijkt dat van de woningen in Haren

80 tot 90% van de woningen geschikt tot zeer geschikt is voor het plaatsen van zonnepanelen.

Hoewel het aantal woningen met zonnepanelen toeneemt is niet bekend hoeveel woningen daadwerkelijk zonnepanelen heeft. Dit percentage zal echter niet hoog zijn. De gemeente Haren zou kunnen onderzoeken wat de belemmerende factoren zijn en hierop binnen de gemeentelijke mogelijkheden op inspelen.

Ook ligt hier, voor wat betreft de sociale woningen (huurwoningen), een belangrijke taak voor de woningbouw corporaties (Woonborg, De Huismeesters en Woonzorg Nederland). De gemeente zou met deze partijen in gesprek kunnen gaan.

De gemeente zou het plaatsen van zonnepanelen door burgers in een soort collectief op bepaalde plaatsen (aan te wijzen de door de gemeente, Transferium??) kunnen stimuleren. Als burger wordt je eigenaar van één zonnepaneel op bijvoorbeeld het transferium. Op die manier kan kapitaal worden gegenereerd voor de financiering. Als het voor gemeente zelf bv te lastig/te duur is om het op de eigen gebouwen te doen, geef dan de burgers gelegenheid groene energie te realiseren.

Het stimuleren van het gebruik van houtkachels ligt niet erg voor de hand. Wat door Transition Town Haren al word gedaan is het geven van informatie en workshop over een beter gebruik van de houtkachels. Dit is zeker nuttig, maar inherent aan het gebruik van de huidige generaties houtkachels is de problematiek van fijnstof en stank. Ook het binnenmilieu lijdt vaak onder houtkachels.

Het gebruik van biogas zou nog verder kunnen worden gestimuleerd. Bij de Biotoop en de Mikkelfhorst is sprake van een biovergassingsinstallatie. Die laatste functioneert niet goed omdat schimmelvorming in het biomateriaal optreedt. In combinatie met de Biotoop wordt dit probleem aangepakt en door de gemeente ondersteund. Dit is een concreet voorbeeld op weg naar duurzaamheid en verminderde afhankelijkheid van fossiele brandstoffen. Deze betreffen overigens niet alleen olie maar ook gas en steenkool. Haren is een groene gemeente en biomassa is ruim voorradig. Dus stimuleer onderzoek naar gunstige locaties voor opwekking van biogas op enige schaal en ondersteun haalbaarheidsstudies.

In het voortraject van het bestemmingsplan buitengebied heeft de MAR ook gedacht aan het scheppen van mogelijkheden tot vestiging van een biogasinstallatie. Dat bleek niet aan de orde. Maar het kan zijn dat er over enige tijd toch door bijvoorbeeld een aantal boeren gezamenlijk aan een dergelijke installatie wordt gedacht. Dan moet de gemeente zich positief opstellen en daadwerkelijk meezoeken naar een gunstige locatie. Intern is het misschien zelfs verstandig om al ruwweg te beoordelen waar zo'n initiatief evt. gerealiseerd zou kunnen worden.

Ad. 6

In de komende jaren moet worden doorgedaan met het (geleidelijk)vervangen van de huidige openbare verlichting in energiezuinige openbare verlichting.

Hier mist wel concrete informatie over genoemde pilotprojecten en welke rol (behalve meedenken) de gemeente hierin wil spelen.

Ad. 7 en 8

Beide onderdelen gaan over samenwerking. Uiteraard is het van belang dat de gemeente betrokken is bij maatschappelijke initiatieven en deze waar nodig faciliteert.

Ook samenwerking met omliggende gemeenten en provincies kan zeker kansen bieden. Met name met de provincie Groningen en de Stad maar mogelijk ook met de provincie Drenthe.

Zo wordt momenteel in Noord Brabant gewerkt aan de realisatie van een energie neutrale woningvoorraad in 2050. Het gaat hier om 800.000 woningen. Landelijk is hiervoor het concept "Nul op de meter" bedacht. Het lijkt zinvol en efficiënt dat de gemeente kennis neemt en profiteert van ontwikkelingen elders.

Ad. 9

Het stimuleren van het gebruik van elektrische voertuigen enkel door meer oplaadpunten zal niet gaan werken. Uiteraard is het zorgen voor voldoende oplaadpunten van belang, maar de aanwezigheid hiervan zal mensen niet direct stimuleren om een elektrisch voertuig aan te schaffen. Naarmate de techniek verder vooruit gaat en de prijzen dalen zullen er meer elektrische voertuigen komen.

Wat betreft het stimuleren van het fietsgebruik wordt niet aangegeven hoe de gemeente dat wil gaan doen. Mogelijkheden zijn het formuleren van een strategisch fietsbeleid en een daarop gebaseerde infrastructuur. Aandachtspunt hierbij is de beschikbaarheid van voldoende laadpunten in de gemeente voor het groeiende segment van E-bikes.

Ad. 10

Bij **afval** gaat preventie vóór hergebruik, hergebruik voor verbranden/vergisten, en dit weer voor storten. Afval dient in een duurzame samenleving met meer circulaire economie niet meer gezien te worden als afval, maar als een waardevolle grondstof die geld oplevert en het milieu niet belast.

Veel inwoners zien aandacht voor het milieu als belangrijke beweegreden voor het scheiden van hun afval, en willen graag weten of hun afval ook daadwerkelijk wordt gerecycled. Voor de gemeente is en blijft het een taak te bevorderen dat burgers hun afval zoveel mogelijk gaan scheiden, en zal daartoe haar dienstverlening en faciliteiten blijvend moeten optimaliseren.

De ambitie zou kunnen zijn: een afval-loze en klimaat-neutrale samenleving, met zoveel mogelijk gesloten grondstoffenketens. Dit tegen zo laag mogelijke kosten of zelfs opbrengsten (grondstoffenvergoeding).

In het landelijk afvalbeheerplan 2009-2021 (LAP) worden de volgende doelstellingen voor afvalscheiding gehanteerd:

in 2021 wordt 75% van al het GFT, papier, glas, textiel, plastic, blik en drankenkartons gescheiden ingezameld.

Daarnaast verdient een brengvoorziening voor luiers de aandacht.

Wat zwerfafval betreft is het van belang een goed oog te hebben voor aandachtsgebieden (inventariseren) en de dynamiek daarin. In te zetten instrumenten: zichtbaar schoonmaken, zo nodig gebodsborden en/of afvalbakken plaatsen, en gerichte handhavingsacties uitvoeren. Uiteraard moeten ook goede communicatie (zoals de afvalkalender en informatie in de gemeentelijke media) en NME hierin een rol spelen.

Ook het onderwerp **biodiversiteit** hoort bij het thema duurzaamheid. In de afgelopen 100 eeuw zijn honderden plant- en diersoorten uit ons land verdwenen, de biodiversiteit liep met 85 % terug. Belangrijkste oorzaak: steeds meer leefruimte van plant en dier wordt door de mens ingenomen, ontwikkeld en beheerd.

De toenemende spanning tussen de ruimte voor plant en dier en die voor de mens en het feit dat in zijn algemeenheid plant en dier toch zeer hoog worden gewaardeerd hebben ertoe geleid dat er internationale en Europese regelgeving, alsmede nationale en regionale beleid en wetgeving zijn ontstaan.

De primaire doelstelling voor biodiversiteitsbeleid is : *het behoud en waar mogelijk versterken van het aantal verschillende planten- en diersoorten, alsmede het creëren van groene buffers.*

Ook het lokale beleid wordt hierdoor beïnvloedt, bijvoorbeeld bij de verplichte natuurcompensatie en het beleid ten aanzien van het gebruik van chemicaliën.

Haren is een groene gemeente. De vele bomen, de bossen en de overige groene ruimte bieden naast leefruimte aan vele plant- en diersoorten, een belangrijke bijdrage aan een hoogwaardig, gezond en aantrekkelijk leefklimaat voor de inwoners. Het is dus zeer van belang juist op lokaal niveau aandacht te besteden aan bescherming en zo mogelijk vergroten van de biodiversiteit. Het is derhalve zaak om de waarden van een groene leefomgeving onder de aandacht te brengen van burgers, bedrijven, bestuurders, ambtenaren en organisaties. Een goed opgezette NM) kan daar op scholen en elders in belangrijke mate aan bijdragen.

Meer concreet dient bij bouwplannen steeds gekeken te worden of natuurcompensatie moet plaatsvinden, en waar dat het beste kan. Openbaar groen moet een ruime plaats krijgen bij nieuwe ontwikkelingen, waarbij vooral inheemse plantensoorten en lokale grondsoorten worden gebruikt.

Bermen en openbaar groen worden zoveel mogelijk ecologisch beheerd. Dit kan worden vastgelegd in een soort Groenbeheersysteem, een instrument voor duurzaam groenbeleid. Wellicht kan ook een Bomenbeleidsplan hierin ondergebracht worden. Een volgende stap kan het opstellen van een natuurplan zijn, met uitgebreidere richtlijnen voor duurzaam terreinbeheer binnen de gemeente.

De gemeente zal dit niet geheel alleen kunnen (moeten willen). Samenwerking kan worden gezocht met lokale organisaties als het IVN en de Hortus, maar ook met omliggende gemeenten.

Nog enkele suggesties voor het onderdeel **water**:

- Maatregelen nemen om het oppervlaktewater zichtbaar te maken en schoon te houden, regenwater vast te houden en grondwater te beschermen
- Kwaliteit van het oppervlaktewater verbeteren door gescheiden rioolwatersystemen en sanering van riool-overstorten. Staak het gebruik van glyfosfaat ('roundup') in het groenbeheer en op verhardingen. Houdt rekening met klimaatverandering/. Zorg voor meer waterrijke natuur in en nabij de bebouwde kom. Creëer in de verasteende omgeving plekken waar bij hevige regen het water in de grond kan infiltreren, dat helpt tegen wateroverlast en verdroging. Stimuleer hergebruik van (regen)water in bedrijven en huishoudens (regentonnen).

Ad. 11

Nederland zit in een transitie ten aanzien van duurzaamheid. Er zijn steeds meer lokale initiatieven. Als gemeente is het van belang deze te volgen en daar waar mogelijk te ondersteunen en open te blijven staan voor nieuwe ideeën in de markt.

In **hoofdstuk 5** wordt een actieprogramma gepresenteerd. Hierin staan 45 projecten genoemd. Het lijkt meer op een lijstje dat het resultaat is van een brainstorm sessie. Op zichzelf prima, maar het is nu van belang om concrete projecten te benoemen voor de komende jaren welke haalbaar zijn met de (zeer) beperkte beschikbare middelen (geld en menskracht). Wat worden de prioriteiten en de ambities van de gemeente de komende 15 jaar (tot 2030).

In **hoofdstuk 6** wordt het organisatorische kader en de financiële capaciteit besproken. Het is noodzakelijk dat er voor de komende jaren een structureel budget van enige omvang beschikbaar komt (los van de inzet van een duurzaamheidsadviseur). Met een budget van € 18.000,00 per jaar doe je niet heel veel.

In **hoofdstuk 7** worden kaders gegeven ten aanzien van de uitvoering. Het gaat hierbij met name om de financiële kaders of beter gezegd de inzet van de zeer beperkte financiële middelen.

ENERGY SERVICE COMPANIES (ESC) kunnen mogelijk bij de financiering een rol spelen. ESC is al een ouder concept. Het idee was in de jaren tachtig niet zo succesvol. Maar misschien is de tijd nu wel rijp.

Algemene indruk van het rapport “Actualisatie duurzaamheidsbeleid”

Ter afsluiting van dit advies hieronder puntsgewijs onze indruk van, en nog een aantal suggesties voor het tot nu toe gerealiseerde beleidsstuk.

- Hoewel zwaar wordt ingezet op vermindering CO₂-uitstoot en duurzame energie, worden de in 2011 gestelde doelen voor 2030 nu alweer losgelaten. Dit getuigt ons inziens van te weinig ambitie, visie en vertrouwen. Welke doelstellingen koen ervoor in de plaats?
- Het zoeken naar realistische doelen en acties is waardevol maar kan/mag niet gepaard gaan met het loslaten van de eigen gemeentelijke inzet en de eerder gestelde doelen. Het jaar 2030 is immers nog ver weg en er kan in de komende 15 jaar nog veel bereikt worden..
- Een duidelijke visie en ambitie m.b.t. duurzaamheid ontbreekt.
- Het stuk is weinig concreet. De tekst is te algemeen en weinig gericht op resultaatgericht handelen. Het is nog teveel een verzameling van losse ideeën en opties. Er zal moeten worden gewerkt aan de uitwerking van plannen met een tijdspad. Monitoren is prima, maar het is niet het belangrijkste.
- Het stuk richt zich nogal op de korte termijn en te weinig op de lange termijn terwijl met name duurzaamheid en energie-efficiëntie zaken zijn welke pas op de lange termijn vruchten afwerpen.
- Actieprogramma: het hele programma is nog weinig SMART opgeschreven. Resultaten zijn daardoor moeilijk te volgen en te toetsen.
- Het is zeer onwaarschijnlijk dat een 0,5 FTE en een structureel budget van € 18.000 voldoende is, zelfs bij een minimale taakuitvoering.
- Overlegstructuren/platforms etc. zijn zeker nuttig maar het zijn er wel erg veel. Dat leidt tot stroperigheid. Vanuit een strategisch oogpunt moet de gemeente hier een duidelijke keuze in maken en prioriteiten stellen.
- Wil een concrete beweging naar meer duurzaamheid gemaakt worden dan zal een aantal aansprekende projecten moeten worden uitgevoerd dan wel gestimuleerd om zo aan de inwoners duidelijk te maken dat het de gemeente ernst is.
- Dat je nu een boom plant die kan groeien (maar ook niet) en waar stukken uit kunnen vallen (maar ook niet) geeft niet de indruk dat sprake is van een beleid is waar burgers en bedrijven hun individuele strategie op kunnen aanpassen. De boom kan ook nog omwaaien als er geen stevige strategische wortels aan zitten.
- Tot slot: We begrijpen dat dit nog een concept stuk is. Uitvoering van een kwaliteitsslag lijkt ons op zijn plaats.

Hoogachtend,
Namens de Milieuadviesraad

Ir. T.H.J. Sleyfer
Voorzitter